

נורע ביהודה אורח חיים שאלה סג סד סה מהדורא תנינא כ 39

הללו כבר הארכתי בחיבורי ל"ב חלק ח"ח סימן י"ט שלא לחתור בשביל זה. ומה שמעלתו דורס לסמוך על סוגיה דהולין ופסחים דסתרי אהדי דין משקין היואלין מהם אין רלווי לחקוע ענמי כעת בהלכה זו כי לדבר זה לרדך פגאלי כמה שבושת להרחיב הדיבור ובפרט בחמץ לענין צ"י לא מזכר לשון אכילה ולא צעין דרך הגאחן. גם כבר נתבאר אללי שבאיו בפסחים דף כ"ט ע"ב לא בא להלוק על ר' יוחנן רק נחלק עם ר"ז בדברי ר"י דלר"ז אין לוקין אלא דרך תחילת עיקר הגאחן ואפי' אם האיסור כפי מה שהוא עתה כגון משקין היואלין מן הפירות והרי כבר יצאו המשקין ואין בהם עתה שוב הגאח אחרת אפי' מקרי שלא כדרך הגאחן שתחילת הגאח הפירות אינו למשקין ואצ"ל בשלמא אוכל חלב חי הרי יכול גם עתה ליהנות בו כדרך הגאחן ואם אכלו שלא כד"ס לכך פסור. וכן מניח חלב של סור הסביל ע"ג מכתו שהרי עדיין יכול למשוה בו שורות ואם הסביל ממנו שלא כד"ס לכך פסור. אבל משקין היואלין מן הפירות כמות שהן עתה הרי נהסם כד"ס זה לאצ"ל מודה ר"י דחייב אלא דעברס הטעם משום דזיעה בעלמא. ואמנם לדינא אין רלווי לדבר זה כעת ודורס מעלתו יכול לסורות זהו כפי מה שיראה צעיו. והיה זה שום. דברי ח"י הגאחן כהשגתו :

תשובה שלום לכבוד אדוני תלמידי ידידי הבהור המופלא וחכים טובא החתן תמים הר"ר בצלאל י"ץ :

סה דבריר העובים אשר אזרת חיל ללחום את המשיג ולהלדיק את אשר כתבתי ב"ג חלק ח"ח סי' כ' וידידתי דין חדש שהגול חמץ ועבר עליו הפסח שדין הוא שאומר להגול הש"ל. וידידתי את שאז אין חמץ אכור כלל להגול כאשר הרחבתי בחיבורי מהם. וקם אחד ודאי בגליון של חיבורי אחת עשרה הסוגות ונתפאר בהם מאוד. והנה רליתו כל דבריר המה דברים טובים ואפי' אני לעומי איני מסכים מטעם שיתבאר בסוף מכתב זה. והנה דבריר אחר מהסוגות המשיג שנתפסו צעיו המשיג לחדד עשר כוכבין. והנה לולא למעקף את עושה לא הייתי מודקק להשנות הללו כי כולם חוץ משמי הסוגות האחרונות המה דברים בטלים ועלם עיניו מראות את דברי שם בחמקום ולא ידעתי לו שום זכות זהו אם לא שחשבו כוכבי יפשו או שהקסם ערפו להלחם נגד האמת או עינא היתה בלבו. ואמנם כעת שכבר הוא בעלמא דקטעו שרי לו מחול לו ואדבר מגוף ההשגות וגם שחם ההשגות שהיה לו מקום לומר שזו השגה ג"כ אינם מתקיימות אלא שנגד הראשונות אמנא שהם עדיפי מקמייתא. והנה אעתיק כל ההשגות כפי אשר כתבת במכתבך שהעקת מגוף כתב המשיג בגליון ה"ב דף כ' ע"א צ"ח בחופן שילא לט מזה דין חדש כו'. כתב המשיג :

א אין דין זה אמת עיין בשו"ע סימן ש"ג ובסמ"ע סק"י ובטור לא סתיר לא איסורי אכילה ולא איסורי הגאח רק חמץ בפסח וכתב עליו הפרישם לרבותא נקט כו' דאפילו חמץ אם היה מחזירו צעין לא היה יכול ליהנות ממנו כו' ע"ג סו"ס :

ב ויוד סתירם מצ"ק דף ק"ה ע"ב דלמך הש"ס ח"ד הסתא מיהת אם מנה ועשרה בעלמא הוא :

ג ויוד רליס מש"ס דגישין דף ל"ב ע"ב מתיב ר"פ גזל חמץ כו'. ע"ג סו"ס ודוק :

ד ועיין בש"ס פ"ט סימן י"ט וכו' בשם הרא"ש והרמב"ן תמלא מבויר דאכור בעלמא לכל העולם. גם תמלא לתוך קושיה הגאחן המחבר על הרי"ף והרמב"ם שהשימו דין גזל ובה אחר ושרפו דל"מ דלר"ש הטעם הואיל ולא שום ממון לאדם אחר רק להגול לית' בדינא דגרמי וכו' תוס' פ"ג מרזס ולרמב"ן מבויר שם דבאמת חייב הוא ע"ג :

ה וגם רליס ממנה גופא דקתי חמץ דומיא דשאר איסורי הגאח שאסורים לכל העולם ואפי' דמינו תרומה וגטמא דשרי בהסקה ובהמה שפסלם מע"ג המוצא דשרי אפילו באכילה. מ"מ לולא הדין דבגל שלא נשתה עיקר גוף הממון. שאומר לו הש"ל לא היה די בהשגת בהמה שפסלה מע"ג מוצא. דא"ל שלא יהיה חילוק בזמן המקדש בין בהמה רחויס או אינא רחויס למזבח. וכן תרומה שנעמאת דאסורה באכילה דפחת הרבה מדמי טאורה וא"כ הוה שפיר דומיא. משא"כ חמץ לדעת הגאחן המחבר לא דמי כלל לאידך וייערך לומר דמתני' ר"י ולא ר"ש היא א"כ אמאי לא פריך הש"ס לר"י דפסק בפסחים כר"י והא ר"י הלכה כסתם משנה דכדפריך בגל דוכתא בש"ס :

ו גם מגוף דברי הש"ס מבויר להדיא דלא כותים דאל"כ מה חידוש בחמץ דעלם נמי קאי בד"א כשהחזיר כו' וכל דברי ש"ע הוא לשון הרמב"ם פ"ג מה' גזילה דדייק לישנא טובא כדע' וכלל חמץ פס איך אכורי הגאח והרמב"ם והש"ס פסקו כר"י וסוים הרמב"ם לפיכך אם כבר זו אחר שחשך בהגאח ונשע חייב לשלם קרן וחומש ואשם. העקתי זה לפי שסותר עד כמה דברים הבאים בדברי המחבר נר"י ועיין עליהם :

ז ז"ל הרמב"ם פ"ח מה' גזילה הנהיגם בגזל הגר מקבלי ממנה סן לפיכך סגול חמץ מן הגר שאין לו יורשין ועבר עליו הפסח חייב ליתן להכניס דמיו שאם יתאוו לכן עכשו אינו ממנה שהרי הוא אכור בהגאח :

צ"י ובחמץ זה לא עבר על צ"י כלל. כל זה כתבתי בחיבורי פסחים אשר כתבתי בילדותי. ולפי מה שביארת בחיבורי ל"ב חלק ח"ח סוף סי' כ' אפילו אם ניתח דעבר גם משם ולמעלה צ"י לר' יהודה מ"מ אף דקי"ל כר"י בלפני ומי היינו לענין איסור תורה אבל זהו שכבר עבר הפסח ואינו עוסקים באיסור חמץ שעבר עליו הפסח שאינו אכור לדיון רק משום קבלת שפיר סמכין על ר"ש ולא עבר על חמץ זה צ"י כלל :

יג לפי מה שביארת שם לא שייך זהו קנס אפילו עבר צ"י ואפילו לא זכה בו הנכרי רק בחמץ הפסח מ"מ כיון שכבר זכה בו הנכרי לא חל עליו קנס הכמים כלל כמבואר בתשובתי שם. ח"כ אם הנכרי היה מושך חמץ לרשותו היה מותר אבל אם מכרו בכסף לחדד כבר כתבתי שאפי' אם יסדקו קניה בכסף לא יהיה צריך שיהיה שוה זמן איסורו אבל אם קנאו הנכרי עם מקומו שמכר לו היות שבו החמץ עם כל מה שבתוכו אריזין את לבד מה דיו של החמץ הזה. דהנה בקניית מעטלים עם קרקע ש שני מיני קנינים יש קנין אבן שקונה המעטלים אבן קרקע וכמ"ס במס' ירושין דף כ"ו ע"א במסנה נכסים שאין להם אחריות נקיים עם נכסים שיש להן אחריות כו' :

אמנם זה לא שייך רק בדעת אחרת מקנה כגון במכר או במתנה אבל בזכר מן הספק לא שייך אבן. ועיקר קנין זה ילפין מדכתיב ויחשפט ויתן להם אביהם כו' עם ערים כו' זה כתב בדעת אחרת מקנה ויחשפט הקנה לבניו מתנת אבן ערים צלירות וא"כ בחמץ בעובדא דידן והיה לאחר זמן איסורו ואין להחמץ בעלים לא שייך שזכר בו הנכרי בתורת אבן. אמנם אחי זכר בו כיון שקנה מקומו הרי הוא מונה בחיורו והוא יפסק וקנה לו חיורו. אך במה שהיורו זכר לו להלם יש בו שני מיני ביות דחלר בתורת יד אחרת וזכר מותרת ידו וגם לא גרע משליחות וזכר ו בתורת שלוחו כמבואר במסכת צ"מ דף י"ב ע"א. ובתורת יד או אפטר חלר לקטת אפי' בחלר המשתמר אלא בשומד בלד חיורו דהוי דומיא דידו שמוכר לו אבל בחיור עומד בלד חיורו אינו קונה בתורת יד כי אם בתורת אחריות כמבואר כל זה בסוגיא בתוס' ד"ה חלר וברא"ש שם. ולפ"י נכרי ו אפטר שיקנה בתורת חלר כי אם בשומד בלד חיורו אבל בחיור עומד לדו או אפטר לו שזכר לו חיורו דאין שליחות לנכרי ואפי' אם עמד הנכרי טעה שקנה החמץ בלד החלר אחי יש לדון אם קנה החמץ מטעם שקנה וזכר לו וזהו שחלר סתרי צ"ח בחופן. משפט סוף צ"י כתב רמ"א ה"ס ח"א שאפי' אם צבורים צבורים נכרי שאומר קנה אב"ק וכו' עיקר וכו' רמ"א. ונתקשו שם הסמ"ע צ"ח ד' והש"ך צ"ח ג' בדברי רמ"א למה לא יקנה מטעם חלר אפי' בלי אבן וסמ"ע תיך דמירי שאינו משתמר הש"ך שגיו עליו דאפי' בחלר המשתמר לא מהני צבורין לקטת בתורת חלר אין חלר קונה אלא כשהוא כבר חיורו משא"כ הלא דחלר ומתנתו בלד אחד. ולפ"י לדעת הש"ך כיון שצריית החמץ עם צריית החלר בלד אחד א קנה מטעם חלר. ואמנם דברי הש"ך תמוהים דהרי ר"ג הקנה לר' יהושע י"ע במסכת מעשר שני פרק ה' ואמר ומקומו מושכר לו ולקטת אוקומות מסכת צ"מ דף י"א ע"ב חלר חלר קנו והרי שט קנין החלר ומעטלים ים כחלד. וכן מבואר ברמב"ם פ"ג ממכירה הל' ז' שכתב וכן השוכר מקום שאותן מעטלים הנמכרים מונחים בו קנה וכן הוא בש"ע סימן צ"ח סוף ח' בדברי המחבר. ואם כן דברי הש"ך ה"ל תמוהים. וכתבתי גליון הש"ך שני דלואי אם עיקר קנין המקום הוא רק כדי לקטת המעטלים אין כוונתו להחמץ המקום להנטיק או קנה המעטלים. אבל אם הוא ינה גם הקרקע וכונתו לקטת הקרקע והמעטלים שיהיה יחד לחלוטין זהו סק הש"ך שאינו קונה המעטלים. וכעין זה מליט בש"ך סימן ש"ג צ"ח פ"ג ח' בסופו :

זעתי סיומא דפסקא אם היהודי הלך אלל הנכרי ומכר לו שם החמץ עם החלר וקנה לו החלר בכסף ובשטר עם החמץ שבתוכו ונכרי לא בא כלל לאותו בית שהחמץ בתוכו או לא זכה הנכרי בחמץ כלל טעם אבן לא קנה שאין כאן בעל דבר שיהיה מקנה לו ומתורת חלר לא ים כיון שלא בא לשם אי אפטר לקטת מטעם ידו ומטעם שליחות לא קנה אין שליחות לנכרי וממילא לא יאל החמץ מרשותו של ישראל לענין צל חלר ועבר על צ"י ואכור החמץ. אבל אם בשעה שמכר היהודי החמץ כרי צל הנכרי לאותו חדר שהחמץ בתוכו או בלדו או זכה החלר החמץ כרי ואלא החמץ מרשותו והרי הוא מותר. זה הנלע"ז. ומה שפלט מר עטם ציטול אין רלווי להפריך זהו כי כבר פירשתי בהם הרבה בחיבורי כ"ב דטנ ממש : ומה שכתב להלך ביי"ש משפט זיעה זהו כבר דעו צ"י קמאי מי אין רלווי לחקוע ענמי זהו כי לרדך זהו לבד כמה שיטות עמוקות ו"ס ואין דרכי להחמיל במלאכה ולא לגמור עד תכליתו ולדבר זה לרדך או הרבה והרואה לסמוך על דברי המקילים מי ימחה בידו. דברי אחרת לאמנו דורס שלוחו וטלוס ערטר תמיד :

שובה להנאן הנ"ל :

ד מכתבו קבלתי ועל דבר זה שלא מכר ה"ש קודם פסח הנה לסמוך על הציטול וגם אפילו נלך לקרות שוגג בדברים